

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARİH - YL
(2025 - 2026) Ders Bilgi Formu

Ders Adı	Kodu	Yarıyıl	T+U Saat	AKTS	Z / S
Osmanlı Saray Teşkilatı	TAR5019		3 + 0	7,5	Seçmeli
Birim Bölüm	Tarih - YL - Lisansüstü (yüz yüze)				
Amaç	- Bu derste, öğrencilere Osmanlı Devleti'nin merkezî yönetiminde sarayın oynadığı rolü tarihî bir perspektifle öğretmektir. Bu ders, Osmanlı sarayının yapısını, bölümlerini (Enderun, Birün, Harem vb.) ve bu bölümlerde görev yapan kişilerin fonksiyonlarını ayrıntılı biçimde tanıtmayı hedefler. Ayrıca sarayın sadece bir ikametgâh değil, aynı zamanda bir yönetim, eğitim ve kültür kurumu olduğunu kavratmak da dersin temel amaçlarındandır. Saray teşkilatı aracılığıyla Osmanlı'daki hiyerarşik düzen, yönetim mekanizmaları ve merkezi otoritenin işleyişi açıklanır. Bunun yanı sıra, sarayla doğrudan ilişkili olan saray askerî teşkilatı (özellikle kapıkulu ocakları ve saray muhafız birlikleri) da ele alınarak, sarayın askerî boyutu değerlendirilir. Öğrencilerin, bu yapıları tarihsel süreç içinde analiz edebilmesi için arşiv belgeleri, kronikler, seyahatnameler ve sarayla ilgili temel kaynakları inceleme becerisi kazanması da dersin temel hedefleri arasındadır. Böylece öğrenciler, Osmanlı devlet yapısının merkezinde yer alan bu kurumu hem idarî hem askerî yönleriyle kavrayarak daha derinlikli bir tarihsel anlayış geliştirirler.				
Ders İçeriği	- Bu ders, Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezî yönetiminde sarayın yapısını, işleyişini ve tarihsel gelişimini incelemektedir. Saray teşkilatının temel bölümleri olan Enderun (İç Hizmetler), Birun (Dış Hizmetler) ve Harem ayrıntılı biçimde ele alınacaktır. Has Oda, Seferli Koşuşu, Kiler ve Hazine Koşuşu gibi Enderun'a bağlı birimler tanıtılacak; Enderun'un saray hizmetlileri ve geleceğin devlet adamları için bir eğitim kurumu olarak oynadığı role özel önem verilecektir. Saray görevlilerinin seçilme, eğitime ve terfi etme süreçleri analiz edilecek; çavuşlar, kapıcılar ve rikab ağaları gibi Birun görevlilerinin rolleri ve sorumlulukları incelenecektir. Sarayın dış hizmet birimlerinin gelişimi, tören uygulamaları ve protokol sistemi tarihsel bağlam içinde ele alınacaktır. Harem'in sosyal ve idarî yapısı, Valide Sultan, hanımlar ve cariyelerin rolleriyle birlikte ayrıntılı biçimde işlenecektir. Ders ayrıca padişahın saraydaki günlük yaşamı ve devlet yönetimindeki rolüne odaklanacaktır. Topkapı, Edirne ve Yıldız sarayları başta olmak üzere Osmanlı saraylarının mimarî düzeni ve mekânsal örgütlenmesi karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir. II. Mahmud dönemi ve Tanzimat reformları çerçevesinde saray teşkilatında yaşanan kurumsal dönüşümlere özel önem verilecektir. Cülus, bayramlaşma, elçi kabulü gibi törenler simgesel anlamları ve protokol düzenleriyle birlikte değerlendirilecektir. Saray gelenekleri, nezaket kuralları ve disiplin sistemi de bu bağlamda ele alınacaktır. Sarayın askerî yönü, özellikle Kapıkulu Ocakları (Acemi Oğlanlar Ocağı ve Yeniçeri Ocağı) ile birlikte, Bostancı, Baltacı ve Solak gibi saray muhafız birlikleri üzerinden incelenecektir. Saray ile merkezî bürokrasi arasındaki ilişki, özellikle sadrazamlık makamı ile olan bağ çerçevesinde değerlendirilecektir. Öğrenciler, arşiv belgeleri, mühimme defterleri, seyahatnameler, kronikler ve hatıratlar gibi birincil kaynaklarla çalışacaktır. Evliya Çelebi, Naima ve Kâtip Çelebi gibi tarihçilerin saray hakkındaki anlatımları tarihsel bağlamda çözümlenecek ve eleştirel biçimde değerlendirilecektir. Saray sistemine dair modern tarih yazımı da ele alınarak karşılaştırmalı bakış açıları geliştirilecektir. Dersin sonunda öğrencilerin, Osmanlı saray teşkilatının kurumsal yapısı ve tarihsel gelişimi hakkında kapsamlı bilgi edinmeleri ve sarayın imparatorluk içindeki siyasî, toplumsal ve askerî rolünü değerlendirecek analitik beceriler kazanmaları beklenmektedir. Ders süresince mimarî planlar, minyatürler ve tarihî görseller gibi görsel materyallerden de yararlanılacaktır.				
Ders Veren	Dr. Öğr. Üyesi TARIG MOHAMED NOUR ALI				
Ders Kaynakları	Kaynak, BOA, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, 1. Mühimme Defterleri , 2. Ruznamçe Defterleri , 3. Harem-i Hümayun Defterleri, 4. Teşrifat Defterleri , 5. Seyahatnameler (örn. Evliya Çelebi), 8. Mimar Sinan, Tezkiretül'l-Ebniye, 9. Kanunnâmeler, 10. Saray Hatıraları ve Enderun Mensuplarının Yazıları, 11. Mehmed II. Kanunnâme-i Âl-i Osman , Edited by Abdülkadir Özcan. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1992., İnceleme eserler, 14. Akyıldız, Ali, Adile Sultan, İstanbul 2025, 15. Akyıldız, Ali, Haremi Padişahı Valide Sultan: Harem'de Hayat ve Teşkilat, İstanbul 2017, 16. Akyıldız, Ali, kral öldü Yaşasın Kral: Osmanlı'da Cülus, Veraset ve Meşruiyet, İstanbul 2021, 17. Cevdet Paşa, Tezâkir. Haz : Cavid Baysun. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1991., 18. Evliya Çelebi, Seyahatname, İstanbul 2006., 19. Faroqi, Suraiya, The Ottoman Empire and the World Around It (Osmanlı İmparatorluğu ve Etrafındaki Dünya) Londra 2004., 20. Goodwin, Godfrey. A History of Ottoman Architecture (Osmanlı Mimarisi Tarihi) Baltimore 1971, 21. İnalcık, Halil, Osmanlı'da Saray ve Harem (makaleler ve derlemeler içinde), 22. Kunt, Metin. (The Sultan's Servants: The Transformation of Ottoman Provincial Government, 1550–1650) Padişahın Hizmetkârları: Osmanlı Taşra Yönetiminin Dönüşümü, 1550–1650., 23. Naîmâ Mustafa Efendi. Târih-i Naîmâ (Ravzatü'l-Hüseyn fî Hulâsati Ahbârî'l-Hâfikayn). Haz İpsirli, Mehmet, 6 cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2007., 24. Necipoğlu, Gülru. Architecture, Ceremonial and Power: The Topkapı Palace in the Fifteenth and Sixteenth Centuries (Mimarî, Tören ve İktidar: On Beşinci ve On Altıncı Yüzyıllarda Topkapı Sarayı) Cambridge 1991., 25. Özcan, Abdülkadir (Haz), Fatih Sultan Mehmed. Kanunnâme-i Âl-i Osman, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1992., 26. Peirce, Leslie, The Imperial Harem: Women and Sovereignty in the Ottoman Empire (İmparatorluk Haremi: Osmanlı İmparatorluğu'nda Kadınlar ve Egemenlik). Oxford 1993., 27. Sakaoğlu, Necdet, Bu Mülkün Kadın Sultanları: Vâlide Sultanlar, Hâtnunlar, Hasekiler, Kadınefendiler, Sultaneferendiler, İstanbul 2008., 28. Tezcan, Baki, The Second Ottoman Empire: Political and Social Transformation in the Early Modern World (İkinci Osmanlı İmparatorluğu: Erken Modern Dünyada Siyasal ve Toplumsal Dönüşüm), 29. Peirce, Leslie. İmparatorluk Haremi: Osmanlı İmparatorluğu'nda Kadınlar ve Egemenlik (The Imperial Harem: Women and Sovereignty in the Ottoman Empire), 30. Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı. Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1984., 31. Yurdakul, İlhami, "Padişah Hocası". Türk Maarif Ansiklopedisi, https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/padisah-hocasi/#yazar-1 , 32. Yurdakul, İlhami . "Şehzade Eğitimi". Türk Maarif Ansiklopedisi, https://turkmaarifansiklopedisi.org.tr/sehzade-egitimi/#yazar-1				

Hafta	Konu
1	Derse Giriş: Osmanlı Saray'ının Genel Özellikleri ve Önemi
2	Osmanlı Saray Teşkilatının Tarihi Gelişimi
3	Topkapı Sarayı'nın Mimari Yapısı ve Bölümleri
4	Enderun Teşkilatı ve Eğitimi
5	Enderun'da Görevli Memurlar ve Yükselme Sistematiği
6	Birûn Teşkilatı ve Görev Alanları
7	Sarayda Törenler ve Protokol Düzeni
8	Ara Sınav (Vize)
9	Harem-i Hümayun'un Yapısı ve Yönetimi
10	Valide Sultan ve Saraydaki Kadınların Rolü
11	Saray Muhafız Teşkilatı: Bostancılar, Solaklar, Baltacılar
12	Acemi Oğlanlar ve Yeniçeri Ocağının Sarayla İlişkisi
13	Saray ve Sadrazamlık Kurumu Arasındaki İlişki
14	Saray Teşkilatında Değişim: II. Mahmud ve Tanzimat Reformları
15	Osmanlı Sarayına Dair Kaynaklar ve Modern Tarih Yazımı
16	Final Sınavı

Ders İş Yüğü	Çalışma Türü / Öğretim Metotlar	Süresi (Saat)	Sayısı
Dinleme ve anlamlandırma	Ders	3	14
Araştırma – yaşam boyu öğrenme, yazma, okuma, Bilişim	Sınıf Dışı Çalışma	3	14
Dinleme ve anlamlandırma, gözlem/durumları işleme, eleştirel düşünme, soru geliştirme	Tartışmalı Ders	3	14
Dinleme ve anlamlandırma, gözlem/durumları işleme, eleştirel düşünme, soru geliştirme, takım çalışması	Beyin Fırtınası	4	14
Önceden planlanmış özel beceriler	Rol Yapma / Drama	1	4
Ara Sınav 1		1	1
Kısa Sınav 1		1	1
Final		1	1
Ders İş Yüğü:		189	
AKTS (Ders İş Yüğü / 25.5):		7,41	

Program Çıktıları	
1	Lisansüstü eğitim sırasında öğrenci, tarihin yalnızca olayların ne zaman ve nasıl olduğunu inceleyen bir bilim dalı olmadığını, olaylar arasındaki ilişkilerin ve bu ilişkiler sonucu ortaya çıkan olguların tahlilini hedeflediğini öğrenmiştir. Bu sayede olayları değerlendirirken çeşitli tahlil ve tespitler yaparak, tarihi hadiselere daha derinlemesine vakıf olunabileceğini bilir.
2	Sosyal bilimlerin sağladığı modern araştırma yöntemlerini uygulayarak çeşitli alanlarda özgün araştırmalar yapabilir. Bu araştırmalarında ana kaynaklara ulaşp, bunların sağladığı bilgileri değerlendirebilir.
3	Alanıyla ilgili yapılmış herhangi bir araştırmanın özgün ve bilimsel yeterlilikte bir çalışma olup olmadığı tayin edebilir.
4	Tarih disiplini ile ilgili konularda uzman ya da bilgisi olmayan dinleyicileri bilgilendirir, onlara elde ettiği bulgularla ilgili düşüncelerini açık bir biçimde yazılı ve sözlü olarak ifade eder.
5	Sosyal bilimlerin sağladığı metodolojik ve kuramsal imkanları kullanarak tetkik, tahlil ve teşhis yapabilme yeteneğine sahiptir.
6	Sahasıyla ilgi çalışmaları yetkin bir şekilde ve insiyatif kullanarak yapabilir.
7	Araştırmaları esnasında karşılaşılabileceği engelleri nasıl aşacağını bilir ve çözümleri uygular.
8	Çalışmaları sırasında bilimsel ahlaki değerleri bir an olsun unutmadan, bunlara sadık kalır.
9	Tarihçinin sürekli çalışması ve sahasıyla ilgili yayınları takip etmesi gerektiğini bilir. Bunları takip ederken, yeni gelişmelerden ve varılan bilimsel sonuçlardan haberdar olur.
10	Çalışmalarının sonuçlarının sadece meslektaşlarına değil, çeşitli toplumsal kesimlere de ulaşmasını sağlar.
11	Ülkenin kültürel, medeni ve milli varlığının gelişmesi için bu sonuçları azami ölçüde kullanır.
12	Bir sosyal bilimci olduğunun farkında olarak toplumla bağlarını hem mesleki, hem de insani anlamda güçlü tutar.
13	Kaynak dillerini bilir. Tarih alanında yapılmış güncel araştırmaları takip ederek yeterli düzeyde anlayabilir ve meslektaşları ile iletişim kurabilecek düzeyde yabancı dil bilgisine sahip olmayı amaç edinir.
14	Tarih metodolojisini kullanarak, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yorumlama ve sentez yapma becerilerine sahiptir ve alanıyla ilgili çalışmaları bağımsız veya ortak çalışma olarak yürütebilir.

Ders Öğrenme Çıktısı - Program Çıktıları (1 -5 Puan Aralığı)

Ders Öğrenme Çıktısı	PÇ 1	PÇ 2	PÇ 3	PÇ 4	PÇ 5	PÇ 6	PÇ 7	PÇ 8	PÇ 9	PÇ 10	PÇ 11	PÇ 12	PÇ 13	PÇ 14
1. Osmanlı saray teşkilatının yapısını ve işleyişini açıklayabilir.	3	5	4	5	3	5	5	4	5	3	5	4	3	5
2. Saray görevlilerinin seçilme, eğitime ve terfi süreçlerini analiz edebilir.	3	4	5	4	5	5	4	5	3	5	4	5	4	5
3. Osmanlı saray protokolü ve tören geleneklerini tarihsel bağlamda açıklayabilir.	3	5	3	4	5	4	5	4	5	5	4	5	3	5
4. Harem-i Hümayun'un sosyal ve idari yapısını kavrayarak yorumlayabilir.	3	4	5	5	4	5	3	5	4	5	3	5	4	5
5. Saray teşkilatının Osmanlı siyasi, idari ve askerî yapısıyla ilişkisini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilir.	3	5	4	5	3	5	4	4	5	4	5	3	4	5
Ortalama Değer	3	4,6	4,2	4,6	4	4,8	4,2	4,4	4,4	4,4	4,2	4,4	3,6	5

<https://ebs.bilecik.edu.tr/pdf/dersbilgigetir/439727>